

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Adroddiad Gwella Blynyddol 2014-15

Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro

Cyhoeddwyd: Awst 2015
Cyfeirnod y ddogfen: 369A2015

Paratowyd yr Adroddiad Gwella Blynyddol hwn ar ran Archwilydd
Cyffredinol Cymru gan John Roberts a Rob Hathaway o
dan gyfarwyddyd Alan Morris.

Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth a chaiff ei benodi gan Ei Mawrhydi y Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Fwrdd Swyddfa Archwilio Cymru, sef bwrdd statudol a sefydlwyd at y diben hwnnw ac er mwyn monitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn atebol i'r Cynulliad Cenedlaethol.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, gwasanaethau prawf, awdurdodau tân ac achub, awdurdodau parciau cenedlaethol a chynghorau cymuned. Mae hefyd yn cynnal astudiaethau gwerth am arian llywodraeth leol ac yn asesu cydymffurfiaeth â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'r cyrff a noddir ganddi a'i chyrrff cyhoeddus cysylltiedig, Comisiwn y Cynulliad a chyrrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol a staff Swyddfa Archwilio Cymru yn anelu at ddarparu adroddiadau cymesur sy'n canolbwyntio ar y cyhoedd ar stiwardiaeth adnoddau cyhoeddus a thrwy wneud hynny, feithrin dealltwriaeth a hyrwyddo gwelliant.

Cynnwys

Adroddiad cryno	4
Diben yr adroddiad hwn	4
Mae'r Awdurdod wedi llwyddo i reoli toriadau cyllidebol a hyrwyddo iechyd a lles yn effeithiol ond bu'n llai llwyddiannus o ran annog rhai agweddau ar gyfranogiad	5
Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella	6
Adroddiad manwl	7
Er bod cryn nifer o bobl wedi cymryd rhan ym mentrau'r Awdurdod i hyrwyddo iechyd a lles, roedd ei waith ar wella'r amgylchedd ffisegol yn llai llwyddiannus o ran annog pobl i ddefnyddio ei lwybrau troed	7
Gwerthusodd yr Awdurdod ei berfformiad a chyflwynodd adroddiad arno a chyhoeddodd ei gynlluniau gwella yn unol â gofynion y Mesur Llywodraeth Leol	11
Mae'r Awdurdod wedi rheoli toriadau cyllidebol yn effeithiol ac wedi chwilio am gyfleoedd i leihau'r effeithiau i'r eithaf ond gallai wneud mwy i wella ei ddull cynllunio ariannol tymor canolig	13
Mae'r Awdurdod yn mynd ati i ystyried ffyrdd o wella trefniadau llywodraethu a chyfrannu at ddatblygu cynaliadwy, ond nid yw prosesau rheoli perfformiad, yn enwedig o ran ei wasanaeth cynllunio, yn gwneud defnydd digonol o gerrig milltir, targedau na data cymharol	16
Atodiadau	
Atodiad 1 – Statws yr adroddiad hwn	18
Atodiad 2 – Archwiliad o Gynllun Gwella 2014-15 Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro	19
Atodiad 3 – Asesiad o berfformiad 2013-14 Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro	21
Atodiad 4 – Llythyr Archwilio Blynyddol	23
Atodiad 5 – Argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2014-15	25

Adroddiad cryno

Diben yr adroddiad hwn

- 1 Bob blwyddyn, mae'n ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol archwilio trefniadau cynllunio ac adrodd ar welliant cynghorau, awdurdodau tân ac achub ac awdurdodau parciau cenedlaethol yng Nghymru, ac asesu a fydd pob awdurdod yn cyflawni dyletswyddau statudol yn ymwneud â gwelliant parhaus¹. Cyflawnwyd y gwaith hwn ar ran yr Archwilydd Cyffredinol gan staff Swyddfa Archwilio Cymru. Mae **Atodiad 1** yn rhoi rhagor o wybodaeth am bwerau a dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol o fewn llywodraeth leol.
- 2 Mae'r Adroddiad Gwella Blynyddol hwn yn crynhoi'r gwaith archwilio a wnaed yn Awdurdod Parc Arfordir Penfro (yr Awdurdod) ers i'r adroddiad diwethaf o'i fath gael ei gyhoeddi ym mis Mai 2014. Mae'r adroddiad hwn hefyd yn cynnwys crynodeb o ganfyddiadau allweddol Comisiynydd y Gymraeg. Nid yw'r adroddiad hwn yn adolygiad cynhwysfawr o holl drefniadau neu wasanaethau'r Awdurdod. Mae'r casgliadau a geir yn yr adroddiad hwn yn seiliedig ar y gwaith a gyflawnwyd o fewn yr Awdurdod gan gyrrff adolygu allanol perthnasol ac, oni nodir fel arall, yn adlewyrchu'r sefyllfa ar yr adeg pan gafodd gwaith o'r fath ei gwblhau.
- 3 Gan ystyried y gwaith a gyflawnwyd yn ystod 2014-15, bydd yr Archwilydd Cyffredinol yn nodi yn yr adroddiad hwn a yw o'r farn y bydd yr Awdurdod yn debygol o wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus ar gyfer 2015-16.
- 4 Ni ddylid ystyried bod y datganiad hwn yn rhoi barn bendant am sefyllfa sefydliad nac yn rhagfynegi ei lwyddiant yn y dyfodol. Yn hytrach, dylid ystyried ei fod yn rhoi barn am y graddau y mae'r trefniadau sydd ar waith ar hyn o bryd yn rhesymol gadarn i'r graddau y gellir nodi hynny ar sail y gwaith a gyflawnwyd.
- 5 Rydym am wybod a yw'r adroddiad hwn yn rhoi'r wybodaeth sydd ei hangen arnoch ac a yw'n hawdd ei ddeall. Gallwch fynegi eich barn drwy anfon e-bost atom yn post@archwilio.cymru neu ysgrifennu atom yn 24 Heol y Gadeirlan, Caerdydd, CF11 9LJ.

¹ Nodir dyletswyddau a gofynion ym Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur).

Mae'r Awdurdod wedi llwyddo i reoli toriadau cyllidebol a hyrwyddo iechyd a lles yn effeithiol ond bu'n llai llwyddiannus o ran annog rhai agweddau ar gyfranogiad

- 6 Nodwyd gennym, er bod cryn nifer o bobl yn cymryd rhan ym mentrau'r Awdurdod i hyrwyddo iechyd a lles yn 2013-14, fod ei waith ar wella'r amgylchedd ffisegol yn llai llwyddiannus o ran annog pobl i ddefnyddio ei lwybrau troed. Yn benodol:
 - a Parhaodd yr Awdurdod i ddatblygu a rheoli'r amgylchedd ffisegol, er bod llai o bobl wedi defnyddio ei lwybrau troed; a
 - b chymerodd llawer mwy o bobl ran ym mentrau'r Awdurdod i hyrwyddo iechyd a lles.
- 7 Yn ogystal, canfuwyd y canlynol:
 - a Gwerthusodd yr Awdurdod ei berfformiad a chyflwynodd adroddiad arno a chyhoeddodd ei gynlluniau gwella yn unol â gofynion y Mesur Llywodraeth Leol.
 - b Mae'r Awdurdod wedi rheoli toriadau cyllidebol yn effeithiol ac wedi chwilio am gyfleoedd i leihau'r effeithiau i'r eithaf. Gallai'r Awdurdod wneud mwy i wella ei ddull cynllunio ariannol tymor canolig.
- 8 Fel rhan o'n gwaith ym mhob un o'r tri awdurdod parc cenedlaethol yng Nghymru i asesu'r graddau yr oeddent yn darparu gwasanaethau cynllunio effeithlon â llai o arian, canfuom fod yr Awdurdod yn mynd ati i ystyried ffyrdd o wella trefniadau llywodraethu a chyfrannu at ddatblygu cynaliadwy, ond nad yw prosesau rheoli perfformiad, yn enwedig o ran ei wasanaeth cynllunio, yn gwneud defnydd digonol o gerrig milltir, targedau na data cymharol.
- 9 Yng ngoleuni'r uchod, ac yn seiliedig ar y gwaith a gynhaliwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru a rheoleiddwyr perthnasol, ond heb fod yn gyfyngedig iddo, mae'r Archwilydd Cyffredinol o'r farn y bydd yr Awdurdod yn debygol o gydymffurfio â gofynion y Mesur Llywodraeth Leol yn ystod 2015-16.

Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella

- 10 O ystyried yr ystod eang o wasanaethau a ddarperir gan yr Awdurdod a'r heriau y mae'n eu hwynebu, byddai'n anarferol pe na baem wedi dod o hyd i bethau y gellir eu gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol:
- a wneud cynigion ar gyfer gwella – os caiff cynigion eu gwneud i'r Awdurdod, byddem yn disgwyl iddo weithredu arnynt a byddwn yn gwneud gwaith dilynol ar yr hyn sy'n digwydd;
 - b gwneud argymhellion ffurfiol ar gyfer gwella – os caiff argymhelliad ffurfiol ei wneud, mae'n rhaid i'r Awdurdod baratoi ymateb i'r argymhelliad hwnnw o fewn 30 diwrnod gwaith;
 - c cynnal arolygiad arbennig a chyhoeddi adroddiad a gwneud argymhellion; ac
- ch argymell y dylai Gweinidogion Llywodraeth Cymru ymyrryd mewn rhyw ffordd.
- 11 Yn ystod y flwyddyn, ni wnaeth yr Archwilydd Cyffredinol unrhyw argymhellion ffurfiol. Fodd bynnag, ceir materion â llai o flaenoriaeth, a elwir yn gynigion ar gyfer gwella, yn ein hadroddiadau eraill ond gellir cyfeirio atynt yn ddiweddarach yn yr adroddiad hwn. Byddwn yn parhau i fonitro cynigion ar gyfer gwella yn ystod ein gwaith asesu gwelliant.
- 12 Mae'r Archwilydd Cyffredinol hefyd yn gwneud argymhellion a all fod yn berthnasol i Awdurdodau yn ei Adroddiadau Cenedlaethol ar Lywodraeth Leol. Ceir rhestr o argymhellion perthnasol mewn adroddiadau a gyhoeddwyd yn 2014-15 yn **Atodiad 5**.
- 13 Nid ydym wedi gwneud unrhyw argymhellion yn yr adroddiad hwn ond ceir un cynnig ar gyfer gwella isod.

Cynnig ar gyfer gwella

- C1 Datblygu dull cynllunio ariannol tymor canolog mwy cadarn a all helpu'r Awdurdod i ymateb yn effeithiol i amrywiaeth o sefyllfaoedd posibl lle y byddai ei gyllid wedi'i leihau.

Adroddiad manwl

Er bod cryn nifer o bobl wedi cymryd rhan ym mentrau'r Awdurdod i hyrwyddo iechyd a lles, roedd ei waith ar wella'r amgylchedd ffisegol yn llai llwyddiannus o ran annog rhai agweddau ar gyfranogiad

- 14 Mae'r adran hon o'r adroddiad yn edrych yn ôl ar berfformiad yr Awdurdod yn y cyfnod rhwng 1 Ebrill 2013 a 31 Mawrth 2014. Rydym wedi canolbwyntio ar y meysydd hynny a nodwyd gan yr Awdurdod fel amcanion gwella o dan y Mesur Llywodraeth Leol ac ar y dystiolaeth sydd ar gael a gasglwyd gan yr Awdurdod a allai ddangos pa un a gyflawnwyd yr amcanion hyn ai peidio. Trafodir unrhyw amcanion gwella a ganolbwyntiodd ar faterion a oedd yn ymwneud â'i wasanaeth cynllunio yn gryno yn ddiweddarach yn yr adroddiad hwn yn yr adran sy'n crynhoi'r gwaith penodol a gynhaliwyd gennym mewn perthynas â gwasanaeth cynllunio'r Awdurdod.

Parhaodd yr Awdurdod i ddatblygu a rheoli'r amgylchedd ffisegol, er bod llai o bobl wedi defnyddio ei lwybrau troed

- 15 Nod yr Awdurdod oedd adolygu o leiaf 50 y cant o'r safleoedd a reolir ganddo yn ystod 2013-14. Ymwelodd staff yr Awdurdod â phob un o'r 102 o safleoedd a reolir a oedd yn weddill ar ei gronfa ddata a'u hasesu, gyda'r adolygiadau o 43 y cant o'r safleoedd hyn yn cael eu dogfennu a'u cofnodi'n llawn. O'r 44 safle hyn, aseswyd bod 70 y cant mewn cyflwr da. Dengys ffigurau mwyaf diweddar yr Awdurdod, o'r 73 o safleoedd sydd bellach wedi'u hadolygu, yr ystyrir bod 66 y cant mewn cyflwr da. Nid ystyriwyd bod yr un o'r safleoedd hyn mewn cyflwr gwael. Mae'r gwaith hwn wedi helpu'r Awdurdod i gyflawni ei nod o nodi unrhyw safleoedd a reolir nad ydynt yn cyflawni amcanion eu cynllun rheoli.
- 16 Yn ddiddorol ddigon, ni chyflawnwyd nod yr Awdurdod o gynyddu arwynebedd y tir a reolir yn ystod 2013-14 oherwydd, fel y digwyddodd hi, dewisodd yr Awdurdod roi'r gorau i ymyrraeth a reolir ar yr ardaloedd hynny o dir a oedd mewn cyflwr sefydlog ac aeddfed, yn ei farn ef. O edrych yn ôl, mae'r Awdurdod yn cydnabod y byddai'r mesur hwn o lwyddiant wedi bod yn fwy priodol pe bai'n cyfeirio at 'ardaloedd newydd o dir'.
- 17 Yn ystod 2013-14, nod yr Awdurdod oedd datblygu rhwydwaith o hawliau tramwy a oedd ar agor, y gellid eu defnyddio, a oedd ag arwyddion addas, ac a oedd mewn cyflwr derbyniol, gydag o leiaf 80% o'i rwydwaith llwybrau ar agor ac yn cyrraedd ei safon erbyn mis Mawrth 2014. Methodd yr Awdurdod â chyflawni'r targed hwn o drwch blewyn, sef 2 y cant, ac mae wedi gwneud cynnydd sylweddol yn y maes hwn ers i'r meini prawf ansawdd perthnasol newid yn 2012. Serch hynny, lleihaodd nifer y bobl sy'n defnyddio llwybrau troed yr Awdurdod² bron 27 y cant i 13,646 o gymharu â chyfanswm o 18,690 ar gyfer 2012-13. Er na all y ffigurau hyn ond rhoi cipolwg o'r defnydd a wneir o rwydwaith llwybrau troed helaeth yr Awdurdod, maent yn rhoi rhyw syniad o'r defnydd a wneir ohono, sy'n ddefnyddiol. Mae'r Awdurdod yn priodoli'r lleihad hwn, o leiaf yn rhannol, i'r tywydd eithriadol o wael. Fodd bynnag, nododd y Swyddfa Dywydd mai'r flwyddyn flaenorol oedd y drydedd flwyddyn wlypaf erioed yng Nghymru. Fodd bynnag, mae'r ffigurau hynny yn ymwneud â Chymru gyfan ac nid ydynt o reidrwydd yn cynrychioli'r ardal a gwmpesir gan Barc Cenedlaethol Arfordir Penfro.

2 Fel y'i mesurwyd gan y dyfeisiau cyfrif sefydlog sydd ar gael ar lwybrau troed penodol.

Cymerodd llawer mwy o bobl ran ym mentrau'r Awdurdod i hyrwyddo iechyd a lles

- 18 Roedd traean o amcanion gwella'r Awdurdod ar gyfer 2013-14 yn ymwneud â darparu ei wasanaethau mewn ffordd a fyddai'n gwella lles economaidd trigolion y Parc Cenedlaethol ac ymwelwyr â'r Parc. Cydnabu'r Awdurdod nad oedd unrhyw ddull boddhaol o fesur ei lwyddiant o ran cyflawni'r amcan hwn ond mabwysiadodd rai mesurau a allai roi rhywfaint o hyder bod yr Awdurdod wedi cyfrannu at gyflawni'r nodau a'r amcanion hyn.
- 19 Roedd un o'r mesurau hyn yn ymwneud â nifer y bobl a gymerodd ran mewn digwyddiadau cysylltiedig ag iechyd a drefnwyd gan yr Awdurdod. Pennodd darged o 1,200 iddo'i hun, o gymharu â'r 902 a gyflawnwyd yn 2012-13. Prosiect 'Walkability' yr Awdurdod oedd y prif ysgogydd o ran cyflawni'r nod hwn. Bwriedir i'r prosiect hwn helpu pobl o bob gallu i fwynhau'r awyr agored ac mae'n cynnwys y canlynol: rhoi cyngor ar lwybrau cerdded addas; arwain grwpiau ar deithiau cerdded sy'n diwallu eu hanghenion; gweithio gydag arweinwyr gwirfoddol; a darparu hyfforddiant. Dangosir llwyddiant y prosiect hwn gan y ffaith bod mwy na 2,500 wedi cymryd rhan ynddo, sy'n fwy na dwywaith targed yr Awdurdod ar gyfer 2013-14.
- 20 Cafodd yr Awdurdod lwyddiant tebyg o ran nifer y bobl 'anodd eu cyrraedd' sy'n ymwneud â Pharc Cenedlaethol Arfordir Penfro. Ymhlith y mentrau y bwriadwyd iddynt gynyddu'r niferoedd hyn roedd Eich Parc³, Mosäig⁴ a gwaith prosiect 'Walkability' y cyfeiriwyd ato uchod. Yn 2012-13, llwyddodd yr Awdurdod i sicrhau cyfranogiad 2,708 o bobl ac yn 2013-14 cyflawnodd ei darged llawer uwch o 5,000 o gyfranogwyr.
- 21 Ategir ymdrechion yr Awdurdod mewn perthynas â'r amcan hwn gan ei waith craffu ar dai fforddiadwy a'r argymhellion a ddeilliodd o'r gwaith hwnnw sy'n cael eu gweithredu fel rhan o'i adolygiad o'i Gynllun Datblygu Lleol. Yn yr un modd, mae'r Awdurdod, ynghyd ag Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri, yn bwriadu cynnal ymarfer craffu er mwyn nodi ffyrdd o gynyddu cyfraniad awdurdodau parciau cenedlaethol at les economaidd-gymdeithasol.
- 22 Un o amcanion gwella'r Awdurdod ar gyfer 2013-14 oedd cynnal a gwella lefelau boddhad cwsmeriaid â'i wasanaethau. Yn anffodus, ni chasglodd yr Awdurdod yr holl wybodaeth berthnasol am yr agwedd hon ynghyd yn ei asesiad blynyddol ei hun o berfformiad. Fodd bynnag, mynegodd asiantau cynllunio y gwnaethom siarad â hwy fel rhan o'n gwaith presennol ar berfformiad gwasanaeth cynllunio'r Awdurdod lefelau boddhad uchel a chafwyd adborth cadarnhaol gan y rhai a oedd yn cymryd rhan ym mhrosiect 'Walkability' yr Awdurdod. Roedd gwybodaeth arall am berfformiad a gasglwyd, y gellid dweud ei bod yn dangos bod cwsmeriaid yn fodlon ar y cyfan, yn cynnwys sgôr ysbrydoli o 10 (allan o sgôr bosibl o 11) ar gyfer dysgwyr a disgyblion a oedd yn ymwneud ag agweddau addysgol ar weithgareddau'r Awdurdod. Mae cynnydd o 67 i 76 y cant o geisiadau cynllunio y penderfynwyd arnynt o fewn wyth wythnos hefyd yn debygol o gynyddu boddhad cwsmeriaid.

3 Prosiect a ariennir gan y Gronfa Loteri Fawr yw Eich Parc sydd â'r nod o helpu sefydliadau sy'n gweithio gyda grwpiau dan anfantais i ddefnyddio'r awyr agored yn fwy annibynnol.

4 Mae prosiectau Mosäig yn cynnig cyfleoedd i bobl ifanc a phobl o gymunedau pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig i brofi'r parciau cenedlaethol.

- 23 Bu'n bosibl i'r Awdurdod fesur boddhad cwsmeriaid fel rhan o arolwg ehangach gan y Panel Dinasyddion. Canolbwyntiodd yr arolwg hwn ar brofiadau yn ymwneud â'r fath agweddau â'i ganolfannau ymwelwyr, ei gyfleusterau parcio ceir, ei wasanaeth addysg, ei lwybrau troed a'i Adran Gynllunio. Ac eithrio Adran Gynllunio'r Awdurdod, roedd yr ymatebion yn eithriadol o gadarnhaol. Fodd bynnag, cynhaliwyd yr arolwg tua diwedd 2012-13 ac nid yw'n rhoi gwybodaeth i'r Awdurdod am b'un a yw boddhad cwsmeriaid wedi gwella ai peidio.

Gwerthusodd yr Awdurdod ei berfformiad a chyflwynodd adroddiad arno a chyhoeddodd ei gynlluniau gwella yn unol â gofynion y Mesur Llywodraeth Leol

- 24 Ym mis Rhagfyr 2014 rhoddodd yr Archwilydd Cyffredinol dystysgrif i'r Awdurdod yn cadarnhau ei fod wedi archwilio Cynllun Gwella'r Awdurdod yn unol ag adran 17 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur) a Chod Ymarfer Archwilio Swyddfa Archwilio Cymru. O ganlyniad i'r archwiliad hwnnw, nododd y dystysgrif hefyd fod yr Archwilydd Cyffredinol yn credu bod yr Awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau o dan adrannau 15(2), (3), (8) a (9) o'r Mesur ac wedi gweithredu yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru yn ddigonol i gyflawni ei ddyletswyddau.
- 25 O dan y Mesur, mae'n ofynnol i'r Awdurdod gyhoeddi asesiad bob blwyddyn sy'n disgrifio ei berfformiad o ran:
- a cyflawni ei ddyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth gyflawni eu swyddogaethau;
 - b cyflawni'r amcanion gwella y mae wedi'u pennu iddo'i hun;
 - c drwy gyfeirio at ddangosyddion perfformiad a nodir gan Weinidogion Cymru a dangosyddion perfformiad hunanosodedig; a
 - ch chyrraedd unrhyw safonau perfformiad a nodir gan Weinidogion Cymru a safonau perfformiad hunanosodedig.
- 26 Mae'r Mesur yn ei gwneud yn ofynnol i'r Awdurdod gyhoeddi ei asesiad cyn 31 Hydref yn y flwyddyn ariannol sy'n dilyn y flwyddyn ariannol y mae'r wybodaeth yn ymwneud â hi, neu erbyn y cyfryw ddyddiad arall ag y gall Gweinidogion Cymru ei nodi drwy orchymyn. Mae'r Mesur yn ei gwneud yn ofynnol i'r Awdurdod ystyried canllawiau a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru wrth gyhoeddi ei asesiad.
- 27 Ym mis Mehefin 2014 rhoddodd yr Archwilydd Cyffredinol dystysgrif i'r Awdurdod yn cadarnhau ei fod wedi archwilio Cynllun Gwella'r Awdurdod yn unol ag adran 17 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur) a Chod Ymarfer Archwilio Swyddfa Archwilio Cymru. O ganlyniad i'r archwiliad hwnnw, nododd y dystysgrif fod yr Archwilydd Cyffredinol yn credu bod yr Awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau o dan adrannau 15(6) i (9) o'r Mesur ac wedi gweithredu yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru yn ddigonol i gyflawni ei ddyletswyddau.
- 28 O dan y Mesur, mae'n ofynnol i'r Awdurdod baratoi a chyhoeddi Cynllun Gwella sy'n disgrifio ei gynlluniau i gyflawni ei ddyletswyddau i:
- a wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth gyflawni ei swyddogaethau;
 - b gwneud trefniadau i sicrhau y caiff ei amcanion gwella eu cyflawni; a
 - c gwneud trefniadau i arfer ei swyddogaethau er mwyn sicrhau ei fod yn cyrraedd unrhyw safon perfformiad a bennir gan Weinidogion Cymru.

- 29 Mae'r Mesur yn ei gwneud yn ofynnol i'r Awdurdod gyhoeddi ei Gynllun Gwella cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'n ymwneud â hi, neu ar ôl y cyfryw ddyddiad arall ag y gall Gweinidogion Cymru ei nodi drwy orchymyn. Mae'r Awdurdod yn gyfrifol am baratoi'r Cynllun Gwella ac am y wybodaeth a nodir ynddo. Mae'r Mesur yn ei gwneud yn ofynnol i'r Awdurdod ystyried canllawiau a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru wrth baratoi a chyhoeddi ei gynllun.
- 30 Ni ellir dibynnu ar y gwaith a wnaed er mwyn cyflwyno adroddiadau a gwneud argymhellion yn unol ag adrannau 17 a 19 o'r Mesur yn unig i nodi pob gwendid neu gyfle i wella.

Mae'r Awdurdod wedi rheoli toriadau cyllidebol yn effeithiol ac wedi chwilio am gyfleoedd i leihau'r effeithiau i'r eithaf ond gallai wneud mwy i wella ei ddull cynllunio ariannol tymor canolig

- 31 Fel y nodwyd yn Adroddiad Gwella Blynyddol y llynedd, er mwyn ymateb i'r toriadau cyllidebol sylweddol yr oedd yn eu hwynebu, roedd yr Awdurdod yn bwriadu defnyddio hyd at hanner ei gronfa datblygu cynaliadwy o £200,000 ac ailddyrrannu mwy na £116,000 o'i gronfa refeniw fel gwariant cyfalaf. Fodd bynnag, nid oedd angen i'r Awdurdod ddefnyddio gwariant cyfalaf er mwyn ariannu'r fath faterion â gwaith atgyweirio a chynnal a chadw, er bod cyfalaf wedi'i ddefnyddio er mwyn helpu i ariannu gwelliannau i TG, gwaith yng Nghastell Henllys a gwaith ar hawliau tramwy. Ni chynhaliodd yr Awdurdod rai prosiectau arfaethedig, a'i galluogodd i ryddhau cronfeydd wedi'u clustnodi er mwyn helpu i gau'r bwch cyllidebol.
- 32 Cyfrannodd incwm uwch o ffioedd cynllunio ac ystadau, ynghyd â gwerthiannau yng Nghilrhedyn⁵, at warged o bron £300,000 yng nghyllideb refeniw'r Awdurdod. Gwnaed arbedion ychwanegol drwy leihau nifer y staff a chostau gweithredol. Llwyddodd diswyddiadau gwirfoddol i arbed tua £145,000, er bod yn rhaid darparu ar gyfer talu costau ariannu'r diswyddiadau hyn yn y byrdymor. Roedd diswyddiadau gwirfoddol yn cynnwys technegydd TG, ecolegydd a swyddog coetir. Llwyddwyd i leihau costau ymhellach drwy wneud newidiadau staffio ychwanegol gan gynnwys dileu swyddi, ymddeoliadau cynnar a gwneud un swydd yn swydd rhan-amser.
- 33 Fodd bynnag, nid yw'r Awdurdod wedi cael ei demtio i ddewis y ffordd hawdd o leihau costau. Mae rhai ceisiadau i ymadael yn wirfoddol wedi'u gwrthod am fod yr Awdurdod o'r farn y byddai'r swyddi gwag a adewid yn amharu ar ei allu i gyflawni ei flaenoriaethau cytûn. Er bod cyllidebau hyfforddiant wedi'u lleihau, roedd hyn yn gyfyngedig i ostyngiad o £6,000, o gymharu â'r swm o £10,000 a gynigwyd yn wreiddiol. Mae'r swm net yn cymharu'n ffafriol â'r gyllideb a oedd yn bodoli ychydig flynyddoedd yn ôl.
- 34 Mae'r newidiadau hyn wedi arwain at ailddosbarthu cyfrifoldebau i ryw raddau ond, hyd yma, ni chafwyd unrhyw geisiadau i ailraddio swyddi. Fodd bynnag, mae'n anochel bod y lleihad hwn yn nifer y staff wedi cael effaith. Er enghraifft, mae rhywfaint o waith marchnata heb gael ei wneud ac nid yw'r Awdurdod mewn sefyllfa gref i fanteisio ar unrhyw gyfleoedd i wneud gwelliannau a allai godi. Mae'r Awdurdod hefyd yn debygol o fod yn llai cydnerth wrth wynebu problemau annisgwyl, sy'n golygu ei bod hyd yn oed yn fwy pwysig bod yr Awdurdod yn sicrhau bod ganddo ddull cadarn o reoli risg.
- 35 Fodd bynnag, mae'r Awdurdod o'r farn bod rhai manteision hefyd. Er enghraifft, yn sgil colli'r cynghorydd lechyd a Diogelwch sefydlwyd proses newydd ar gyfer ymdrin â materion lechyd a Diogelwch sy'n gweithio'n llawer gwell nag yn y gorffennol, ym marn yr Awdurdod.
- 36 Cynlluniodd yr Awdurdod ar gyfer dwy sefyllfa bosibl o ran ei gyllid ar gyfer 2015-16, sef gostyngiad o 4.3 y cant a gostyngiad o 9 y cant yn ei gyllideb. Llywoddd gweithdai gydag aelodau a rhywfaint o waith ymgynghori ehangach ddull yr Awdurdod o gytuno ar opsiynau perthnasol. Roedd yr Awdurdod hefyd yn bwriadu symud rhywfaint o gyfalaf i brosiectau wedi'u clustnodi ar gyfer 2015-16 a fyddai'n ei alluogi i ariannu unrhyw brosiectau perthnasol.

5 Melin lifio a gweithdy a reolir gan yr Awdurdod.

- 37 Arweiniodd y ffigurau cyllido terfynol gan Lywodraeth Cymru ar gyfer 2015-16 at ostyngiad o 4.8 y cant yn y gyllideb. Fodd bynnag, nodwyd yn glir yn y llythyr a oedd yn hysbysu'r Awdurdod am y ffigur hwn y gall grant refeniw i'r Awdurdod gael ei leihau yn ystod y flwyddyn, a ychwanegodd rywfaint o ansicrwydd. Mae'r aelodau wedi cytuno i ddefnyddio Cronfa Datblygu Cynaliadwy'r Awdurdod yn yr un ffordd ag y'i defnyddiwyd yn 2014-15. Mae'r Awdurdod o'r farn bod hyn, ynghyd â'i gronfeydd wrth gefn, yn ddigon i fantoli'r gyllideb ac ymdrin ag unrhyw faterion ariannol a all godi yn ystod y flwyddyn. Mae'r alldro cyllidebol ar gyfer 2014-15 yn debygol o fod yn danwariant am fod yr Awdurdod wedi rheoli ei gostau ac wedi cael blwyddyn dda hefyd o ran yr incwm a gynhrychwyd ganddo. Fel y digwyddodd yn 2014-15, ni fydd yr Awdurdod yn cael unrhyw arian cyfalaf gan Lywodraeth Cymru yn 2015-16, ac ni chaiff grant Mynediad⁶ tebyg i'r grant a roddwyd iddo ar ddiwedd blwyddyn ariannol 2014-15 a oedd yn cynnwys elfen o arian cyfalaf.
- 38 Yn draddodiadol mae'r Awdurdod wedi cynllunio ei gyllideb bob blwyddyn ac nid yw wedi datblygu dull rheoli ariannol tymor canolig cadarn eto. Er bod cryn ansicrwydd ynglŷn â lefelau ariannu yn y dyfodol i bob awdurdod parc cenedlaethol yng Nghymru, mae cynllun ariannol tymor canolig sy'n cynnwys nifer o senarios yn dod yn gynyddol bwysig i'r Awdurdod fel modd i gynllunio'n effeithiol ar gyfer y dyfodol. Byddai cynllun ariannol tymor canolig yn helpu'r Awdurdod i symud tuag at ystyried opsiynau ynglŷn â sut y gellid darparu gwasanaethau yn y tymor hwy.
- 39 Caiff unrhyw gyfle i adolygu asedau'r Cyngor ei gymhlethu gan y ffaith bod gan y rhan fwyaf o safleoedd yr Awdurdod brydlesau hir. Serch hynny, mae'r Awdurdod yn ystyried y posibilrwydd y gallai rhai sefydliadau preifat lleol fynd yn gyfrifol am redeg Canolfan Goetir Cilrhedyn. Fodd bynnag, gan fod pob sefydliad yn y sector cyhoeddus yn wynebu toriadau cyllidebol, mae'n debygol y bydd llai o gyfleoedd i negodi trefniadau newydd ar gyfer darparu gwasanaethau.

Er bod cyfran y staff sy'n siarad Cymraeg wedi cynyddu ychydig ac er bod darpariaeth ar gyfer sesiynau ymarfer siarad Cymraeg, nid yw'r Awdurdod wedi gwneud fawr ddim cynnydd o ran datblygu systemau a allai roi gwybodaeth fanylach iddo am ei ddefnydd o'r Gymraeg

- 40 Crëwyd rôl Comisiynydd y Gymraeg (y Comisiynydd) gan Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Daeth pwerau newydd i orfodi safonau ar sefydliadau i rym drwy is-ddeddfwriaeth ar 31 Mawrth 2015. Bydd y Comisiynydd yn parhau i adolygu cynlluniau iaith Gymraeg yn rhinwedd y pwerau a etifeddwyd o dan Ddeddf yr Iaith Gymraeg 1993.
- 41 Mae'r Comisiynydd yn gweithio gyda phob awdurdod yng Nghymru i arolygu a chynghori ar weithrediad cynlluniau iaith. Mae cyfrifoldeb ar awdurdodau i ddarparu gwasanaethau i'r cyhoedd yn Gymraeg yn unol â'r ymrwymadau yn eu cynlluniau iaith. Mae pob awdurdod yn ymrwymedig i ddarparu adroddiad monitro blynyddol i'r Comisiynydd yn amlinellu ei berfformiad o ran rhoi'r cynllun iaith ar waith. Mae'r Comisiynydd yn dadansoddi pob adroddiad monitro, yn ymateb yn ffurfiol ac yn casglu rhagor o wybodaeth yn ôl yr angen.

6 Grant gan Lywodraeth Cymru sy'n canolbwyntio ar hyrwyddo mynediad ehangach i gefn gwlad ac ardaloedd arfordirol.

- 42 Nododd y Comisiynydd fod cynnydd bach wedi bod yng nghyfran y gweithlu Cymraeg ei iaith, sef 25 y cant o gymharu â 23 y cant y llynedd. Trefnwyd sesiynau i staff ymarfer ei sgiliau Cymraeg. Nid yw'r Awdurdod wedi datblygu dulliau mesur perfformiad sy'n annibynnol ar y broses gwyno eto. Ers 2012 bu'n fwriad gan yr Awdurdod gyflwyno system adnoddau dynol electronig newydd a fydd yn casglu gwybodaeth fanylach am sgiliau iaith Gymraeg y gweithlu. Cyflwynwyd y system ar ddechrau 2014. Nid yw'r Awdurdod wedi cyflwyno'r wybodaeth fanylach a gasglwyd eto.

Mae'r Awdurdod yn mynd ati i ystyried ffyrdd o wella trefniadau llywodraethu a chyfrannu at ddatblygu cynaliadwy, ond nid yw prosesau rheoli perfformiad, yn enwedig o ran ei wasanaeth cynllunio, yn gwneud defnydd digonol o gerrig milltir, targedau na data cymharol

- 43 Fel rhan o'r gwaith sy'n mynd rhagddo i adolygu gwasanaeth cynllunio'r Awdurdod manteisiwyd ar y cyfle i ystyried ymhellach ymagwedd yr Awdurdod tuag at lywodraethu, rheoli perfformiad a datblygu cynaliadwy. Nodir manylion ein canfyddiadau yn gryno yn y paragraffau canlynol a, lle y bo'n berthnasol, maent wedi llywio agweddau eraill ar yr Adroddiad Gwella Blynnyddol hwn.
- 44 Atgyfnerthir trefniadau llywodraeth yn yr Awdurdod, fel gyda phob awdurdod parc cenedlaethol yng Nghymru, drwy gynnwys nifer o unigolion a benodwyd gan Lywodraeth Cymru. Mae'r dull hwn o weithredu yn helpu i sicrhau na fydd gwleidyddiaeth plaid yn dod yn ffactor pwysig. At hynny, mae'r ffaith nad oes unrhyw faterion sy'n ymwneud ag etholaethau wardiau yn atgyfnerthu gallu'r Awdurdod i wneud penderfyniadau gwell ynghylch materion cynllunio.
- 45 Mae'r Awdurdod wedi gwella ei ddull llywodraethu ymhellach drwy ystyried opsiynau ar gyfer strwythurau pwyllgorau gwahanol. Ym mis Mehefin 2014 unodd yr Awdurdod ei Bwyllgor Adolygu Hamdden a Thwristiaeth a'i Bwyllgor Adolygu Cadwraeth a Chynllunio er mwyn ffurfio un Pwyllgor Adolygu Gweithredol newydd a diwygiodd ei Gylch Gorchwyl. Bwriedir i'r strwythur pwyllgorau newydd ei gwneud yn haws i'r Awdurdod adolygu ei waith, mae'n helpu i leihau'r galwadau a osodir ar yr aelodau ac mae'n golygu ei bod yn haws sicrhau bod gan bob cyfarfod gworwm. Mae'r strwythur newydd hefyd wedi cynyddu'r opsiynau ar gyfer dysgu sydd ar gael i'r aelodau o ran pob un o'r agweddau gwahanol ar y gwaith o ddarparu gwasanaethau.
- 46 Mae'r pwyllgorau bellach yn gweithio ar sail cylch agenda dwy flynedd a chynhwysir blaenraglen waith fel eitem ym mhob un o gyfarfodydd Pwyllgor Adolygu'r Awdurdod. Roedd yr aelodau y gwnaethom siarad â hwy yn fodlon bod papurau pwyllgorau yn cael eu darparu yn amserol a'u bod mewn fformat clir a phriodol ar gyfer cyfleu'r wybodaeth ofynnol i'r aelodau.
- 47 Caiff gwaith Rheoli Perfformiad yn yr Awdurdod ei ategu gan system Ffynnon ac, yn achos y gwasanaeth cynllunio, gynlluniau tîm ar gyfer Rheoli Datblygu a Chyfeiriad y Parc. Mae cynllun Cyfeiriad y Parc yn cwmpasu amrywiaeth eang o weithgareddau sy'n sicrhau dull cynhwysfawr o ymdrin â chyfeiriad y parc. Fodd bynnag, nid oes gan y ddau gynllun gerrig milltir na thargedau clir ac mae'r ffaith nad oes blaenoriaethau cliriach ar gyfer y gwasanaeth cynllunio yn gyffredinol yn tansilio gallu'r Awdurdod i sicrhau bod adnoddau wedi'u neilltuo i'r meysydd pwysicaf.
- 48 Caiff data perfformiad ei fewnbynnu i system Ffynnon, sy'n golygu bod modd cynhyrchu adroddiadau pan fo angen. Mae system Ffynnon yn ymgorffori'r gallu i bob un o'r tri awdurdod parc cenedlaethol yng Nghymru rannu data perfformiad ar amrywiaeth o themâu cyffredin, sy'n golygu bod modd gwneud rhywfaint o waith meincnodi rhwng yr awdurdodau hyn. Mae Llywodraeth Cymru yn tynnu ei chefnogaeth i system Ffynnon yn ôl ac yn cyflwyno system sy'n well ond nad yw ar gael am ddim i awdurdodau lleol mwyach. Bydd yr Awdurdod yn parhau i fod yn rhan o system Ffynnon tan fis Mehefin 2016 ond mae'n ystyried ei opsiynau o ran y ffordd orau i ymateb i'r newid hwn, yn enwedig ar adeg fo'i gyllid yn cael ei leihau.

- 49 Er bod gwybodaeth am berfformiad yn cael ei monitro'n rheolaidd gan staff a chyflwynir adroddiadau i'r aelodau, gallai'r Awdurdod wneud rhagor i ddeall sut y gellid gwella perfformiad ei wasanaeth cynllunio drwy gymharu ei hun ag eraill a dysgu ganddynt. Caiff yr agwedd hon, ynghyd â mwy o wybodaeth am gymharu costau, ei thrafod yn fanylach yn ein hadroddiad arfaethedig ar wasanaeth cynllunio'r Awdurdod.
- 50 Hyrwyddir datblygu cynaliadwy gan yr Awdurdod mewn sawl ffordd. Fel yn achos pob awdurdod parc cenedlaethol yng Nghymru, mae gan yr Awdurdod ddyletswydd statudol i feithrin lles cymdeithasol ac economaidd cymunedau lleol. Roedd Cynllun Datblygu Lleol yr Awdurdod yn cynnwys yr asesiad gofynnol o allu amgylcheddol ac mae'r broses fonitro flynyddol yn nodi na fu unrhyw wro sylweddol oddi wrth nodau polisïau'r Cynllun Datblygu Lleol. Yn 2013-14, rhoddodd yr Awdurdod ganiatâd i naw tŷ fforddiadwy gael eu hadeiladu, ond roedd nifer y tai fforddiadwy a oedd yn cael eu hadeiladu gryn dipyn yn llai na'r ddau awdurdod parc cenedlaethol arall yng Nghymru.
- 51 Yn ystod 2013-14, amcangyfrifodd yr Awdurdod ei fod wedi lleihau ei allyriadau CO₂ ei hun 5.6 y cant o gymharu â 2012-13. Gosodwyd boeler biomas newydd a phaneli ffotofoltäig yn ei swyddfa yn Noc Penfro, sydd bellach wedi sicrhau sgôr ynni o B⁷.
- 52 Mae Cronfa Datblygu Cynaliadwy'r Awdurdod, a ddarperir gan Lywodraeth Cymru, yn cael ei defnyddio gan yr Awdurdod i gyfrannu tuag at gost prosiectau lleol a all wella ansawdd bywyd a chadernid cymdeithasol cymunedau lleol. Yn ystod 2013-14, defnyddiodd yr Awdurdod y Gronfa Datblygu Cynaliadwy i roi grantiau gwerth £254,000 a rhoddodd arian ychwanegol gwerth mwy na £200,000 i saith prosiect lleol.

⁷ Mae sgorau effeithlonrwydd ynni yn amrywio o A (y mwyaf effeithlon) i G (y lleiaf effeithlon).

Atodiad 1 – Statws yr adroddiad hwn

O dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur) mae'n ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol gynnal asesiad gwella blynyddol, a chyhoeddi adroddiad gwella blynyddol, ar gyfer pob awdurdod gwella yng Nghymru. Mae'r gofyniad hwn yn cwmpasu cynghorau lleol, awdurdodau parciau cenedlaethol ac awdurdodau tân ac achub.

Lluniwyd yr adroddiad hwn gan staff Swyddfa Archwilio Cymru ar ran yr Archwilydd Cyffredinol er mwyn cyflawni ei ddyletswyddau o dan adran 24 o'r Mesur. Mae'r adroddiad hefyd yn cyflawni ei ddyletswyddau o dan adran 19 i gyflwyno adroddiad sy'n ardystio ei fod wedi cynnal asesiad gwella o dan adran 18 ac yn nodi a yw o'r farn, o ganlyniad i'w archwiliad o'r cynllun gwella o dan adran 17, fod yr awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau o ran cynllunio gwelliant o dan adran 15.

Mae gan awdurdodau gwella ddyletswydd gyffredinol i 'wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth gyflawni eu swyddogaethau'. Diffinnir awdurdodau gwella fel cynghorau lleol, awdurdodau parciau cenedlaethol ac awdurdodau tân ac achub.

Yr asesiad gwella blynyddol yw'r prif ddarn o waith sy'n galluogi'r Archwilydd Cyffredinol i gyflawni ei ddyletswyddau. Mae'r asesiad gwella yn asesiad sy'n edrych i'r dyfodol o'r tebygolrwydd y bydd awdurdod yn cydymffurfio â'i ddyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus. Mae hefyd yn cynnwys asesiad ôl-weithredol o'r graddau y mae awdurdod wedi cyflawni'r gwelliannau a gynlluniwyd ganddo er mwyn llunio barn ar hanes yr awdurdod o ran sicrhau gwelliant. Bydd yr Archwilydd Cyffredinol yn crynhoi ei waith archwilio ac asesu mewn adroddiad gwella blynyddol cyhoeddedig ar gyfer pob awdurdod (o dan adran 24).

O dan rai amgylchiadau, gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd gynnal arolygiadau arbennig (o dan adran 21), y cyflwynir adroddiad arnynt i'r awdurdod a'r Gweinidogion, ac y gall eu cyhoeddi (o dan adran 22). Un o weithgareddau atodol pwysig yr Archwilydd Cyffredinol yw cydgysylltu gwaith asesu a gwaith rheoliadol (sy'n ofynnol o dan adran 23), sy'n ystyried rhaglen waith gyffredinol pob rheoleiddiwr perthnasol mewn awdurdod gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd ystyried gwybodaeth a rennir gan reoleiddwyr perthnasol (o dan adran 33) yn ei asesiadau.

Atodiad 2 – Archwiliad o Gynllun Gwella 2014-15 Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro

Tystysgrif

Ardystiaf fy mod wedi archwilio Cynllun Gwella Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro (yr Awdurdod) yn unol ag adran 17 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur) a'm Cod Ymarfer Archwilio.

O ganlyniad i'm harchwiliad, rwyf o'r farn bod yr Awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau o dan adran 15(6) i (9) o'r Mesur ac wedi gweithredu yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru yn ddigonol i gyflawni ei ddyletswyddau.

Priod gyfrifoldebau'r Awdurdod a'r Archwilydd Cyffredinol

O dan y Mesur, mae'n ofynnol i'r Awdurdod baratoi a chyhoeddi Cynllun Gwella sy'n disgrifio ei gynlluniau i gyflawni ei ddyletswyddau i:

- wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth gyflawni ei swyddogaethau;
- gwneud trefniadau i sicrhau y caiff ei amcanion gwella eu cyflawni; a
- gwneud trefniadau i arfer ei swyddogaethau er mwyn sicrhau y cyrhaeddir unrhyw safon perfformiad a nodir gan Weinidogion Cymru.

Mae'r Mesur yn ei gwneud yn ofynnol i'r Awdurdod gyhoeddi ei Gynllun Gwella cyn gynted ag y bo'n rhesymol ymarferol ar ôl dechrau'r flwyddyn ariannol y mae'n ymwneud â hi, neu ar ôl y cyfryw ddyddiad arall ag y gall Gweinidogion Cymru ei nodi drwy orchymyn.

Mae'r Awdurdod yn gyfrifol am baratoi'r Cynllun Gwella ac am y wybodaeth a nodir ynddo. Mae'r Mesur yn ei gwneud yn ofynnol i'r Awdurdod ystyried canllawiau a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru wrth baratoi a chyhoeddi ei gynllun.

Fel archwilydd yr Awdurdod, o dan adrannau 17 a 19 o'r Mesur, mae'n ofynnol i mi gynnal archwiliad o'r Cynllun Gwella, ardystio fy mod wedi gwneud hynny, a nodi a wyf o'r farn bod yr Awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau i baratoi a chyhoeddi Cynllun Gwella yn unol â'r gofynion statudol a nodir yn adran 15 a chanllawiau statudol.

Cwmpas yr archwiliad o'r Cynllun Gwella

At ddibenion fy ngwaith archwilio, ar yr amod bod awdurdod yn bodloni ei ofynion statudol, byddaf yn derbyn ei fod hefyd wedi cydymffurfio â chanllawiau statudol Llywodraeth Cymru yn ddigonol i gyflawni ei ddyletswyddau.

Ar gyfer yr archwiliad hwn nid yw'n ofynnol i mi lunio barn ar gyflawnrwydd na chywirdeb y wybodaeth nac ar b'un a ellir cyflawni'r Cynllun Gwella a gyhoeddwyd gan y Cyngor. Efallai y bydd gwaith asesu arall y byddaf yn ei wneud o dan adran 18 o'r Mesur yn ystyried y materion hyn. Felly, roedd fy archwiliad o Gynllun Gwella'r Awdurdod yn cynnwys adolygu'r cynllun er mwyn nodi a oedd yn cynnwys elfennau a ragnodir mewn deddfwriaeth. Asesais hefyd a oedd y trefniadau ar gyfer cyhoeddi'r cynllun yn cydymffurfio â gofynion y ddeddfwriaeth ac a oedd yr Awdurdod wedi ystyried canllawiau statudol wrth baratoi a chyhoeddi ei gynllun.

Ni ellir dibynnu ar y gwaith a wnaed gennyf er mwyn cyflwyno adroddiadau a gwneud argymhellion yn unol ag adrannau 17 a 19 o'r Mesur yn unig i nodi pob gwendid neu gyfle i wella.

Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru

Copi i: Carl Sargeant, Gweinidog Cyfoeth Naturiol
Leighton Andrews, y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus
Alan Morris, Rheolwr
John Roberts, Swyddog Arweiniol Archwilio Perfformiad

Atodiad 3 – Archwiliad o berfformiad 2013-14 Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro

Tystysgrif

Ardystiaf fy mod wedi archwilio asesiad Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro (yr Awdurdod) o'i berfformiad yn 2013-14 yn unol ag adran 17 o Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur) a'm Cod Ymarfer Archwilio.

O ganlyniad i'm harchwiliad, rwyf o'r farn bod yr Awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau o dan adrannau 15(2), (3), (8) a (9) o'r Mesur ac wedi gweithredu yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru yn ddigonol i gyflawni ei ddyletswyddau.

Priod gyfrifoldebau'r Awdurdod a'r Archwilydd Cyffredinol

O dan y Mesur, mae'n ofynnol i'r Awdurdod gyhoeddi asesiad bob blwyddyn sy'n disgrifio ei berfformiad o ran:

- cyflawni ei ddyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth gyflawni eu swyddogaethau;
- cyflawni'r amcanion gwella y mae wedi'u pennu iddo'i hun;
- drwy gyfeirio at ddangosyddion perfformiad a nodir gan Weinidogion Cymru a dangosyddion perfformiad hunanosodedig; a
- chyrhaedd unrhyw safonau perfformiad a nodir gan Weinidogion Cymru a safonau perfformiad hunanosodedig.

Mae'r Mesur yn ei gwneud yn ofynnol i'r Awdurdod gyhoeddi ei asesiad cyn 31 Hydref yn y flwyddyn ariannol sy'n dilyn y flwyddyn ariannol y mae'r wybodaeth yn ymwneud â hi, neu erbyn y cyfryw ddyddiad arall ag y gall Gweinidogion Cymru ei nodi drwy orchymyn.

Mae'r Mesur yn ei gwneud yn ofynnol i'r Awdurdod ystyried canllawiau a gyhoeddir gan Weinidogion Cymru wrth gyhoeddi ei asesiad.

Fel archwilydd yr Awdurdod, mae'n ofynnol i mi, o dan adrannau 17 a 19 o'r Mesur, gynnal archwiliad er mwyn pennu a yw'r Awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswydd i gyhoeddi asesiad o berfformiad, ardystio fy mod wedi gwneud hynny, a chyflwyno adroddiad yn nodi a wyf o'r farn bod yr Awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau yn unol â'r gofynion statudol a nodir yn adran 15 a chanllawiau statudol.

Cwmpas yr archwiliad

At ddibenion fy ngwaith archwilio, ar yr amod bod awdurdod yn bodloni ei ofynion statudol, byddaf yn derbyn ei fod hefyd wedi cydymffurfio â chanllawiau statudol Llywodraeth Cymru yn ddigonol i gyflawni ei ddyletswyddau.

Ar gyfer yr archwiliad hwn nid yw'n ofynnol i mi lunio barn ar gyflawnrwydd na chywirdeb y wybodaeth. Efallai y bydd gwaith asesu arall y byddaf yn ei wneud o dan adran 18 o'r Mesur yn ystyried y materion hyn. Felly, roedd fy archwiliad o asesiad yr Awdurdod o'i berfformiad yn cynnwys adolygu cyhoeddiad yr Awdurdod er mwyn cadarnhau a oedd yn cynnwys elfennau a ragnodir mewn deddfwriaeth. Asesais hefyd a oedd y trefniadau ar gyfer cyhoeddi'r asesiad yn cydymffurfio â gofynion y ddeddfwriaeth ac a oedd yr Awdurdod wedi ystyried canllawiau statudol wrth ei baratoi a'i gyhoeddi.

Ni ellir dibynnu ar y gwaith a wnaed gennyf er mwyn cyflwyno adroddiadau a gwneud argymhellion yn unol ag adrannau 17 a 19 o'r Mesur yn unig i nodi pob gwendid neu gyfle i wella.

Huw Vaughan Thomas

Archwilydd Cyffredinol Cymru

Copi i: Carl Sargeant, Gweinidog Cyfoeth Naturiol
Leighton Andrews, y Gweinidog Gwasanaethau Cyhoeddus
Alan Morris, Rheolwr
John Roberts, Swyddog Arweiniol Archwilio Perfformiad

Atodiad 4 – Llythyr Archwilio Blynyddol

Mr T Jones
Prif Weithredwr
Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro
Parc Llanion
Doc Penfro
Sir Benfro
SA72 6DY

Annwyl Tegryn

Llythyr Archwilio Blynyddol – Awdurdod Parc Cenedlaethol Arfordir Penfro 2013-14

Mae'r llythyr hwn yn crynhoi'r negeseuon allweddol sy'n deillio o'm cyfrifoldebau statudol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 fel yr Archwilydd Penodedig a'm cyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio.

Cydymffurfiodd Awdurdod y Parc â'i gyfrifoldebau yn ymwneud ag adroddiadau ariannol a'i ddefnydd o adnoddau

Cyfrifoldeb Awdurdod y Parc yw:

- rhoi systemau rheolaeth fewnol ar waith i sicrhau rheoleidd-dra a chyfreithlondeb trafodion a sicrhau bod ei asedau'n ddiogel;
- cadw cofnodion cyfrifyddu cywir;
- paratoi Datganiad Cyfrifon yn unol â gofynion perthnasol; a
- sefydlu ac adolygu'n barhaus drefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn ei gwneud yn ofynnol i mi:

- roi barn archwilio ar y datganiadau cyfrifyddu;
- adolygu trefniadau Awdurdod y Parc i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau; a
- rhoi tystysgrif yn cadarnhau fy mod wedi cwblhau'r broses o archwilio'r cyfrifon.

Mae awdurdodau lleol yng Nghymru yn paratoi eu datganiadau cyfrifyddu yn unol â gofynion Cod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig. Mae'r Cod hwn yn seiliedig ar Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol. Ar 29 Medi 2014, rhoddais farn archwilio ddiamed ar y datganiadau cyfrifyddu, gan gadarnhau eu bod yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa a thrafodion ariannol Awdurdod y Parc. Mae fy adroddiad wedi'i gynnwys yn y Datganiad Cyfrifon. Cyflwynwyd y materion allweddol a oedd yn deillio o'r archwiliad o gyfrifon i aelodau Awdurdod y Parc yn fy adroddiad ar yr Archwiliad o Ddatganiadau Ariannol ar 24 Medi 2014. Roedd y prif faterion a gododd fel a ganlyn:

- Nid oedd unrhyw gamddatganiadau nas cywirwyd yn y datganiadau ariannol a dim ond nifer fach o newidiadau cyflwyniadol a wnaed o ganlyniad i'm harchwiliad.
- Cawsom wybodaeth mewn modd amserol a defnyddiol ac ni chyfyngwyd ar ein gwaith. Roedd y papurau gwaith a ddarparwyd a chydweithrediad y swyddog ariannol o safon uchel.

Rwy'n fodlon bod gan Awdurdod y Parc drefniadau priodol ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau

Mae fy ystyriaeth o drefniadau Awdurdod y Parc i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wedi bod yn seiliedig ar y gwaith archwilio a wnaed ar y cyfrifon ac rwyf hefyd wedi dibynnu ar y gwaith a gwblhawyd fel rhan o'r Asesiad Gwella o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009. Bydd yr Archwilydd Cyffredinol yn tynnu sylw at y meysydd lle nad yw effeithiolrwydd y trefniadau hyn wedi'u profi eto neu lle y gellid gwneud gwelliannau pan fydd yn cyhoeddi ei Adroddiad Gwella Blynyddol.

Mae Awdurdod y Parc yn parhau i wynebu heriau ariannol oherwydd y gostyngiadau a ragwelir yn ei incwm o grant parciau cenedlaethol Llywodraeth Cymru. Mae'r sefyllfa'n cael ei monitro ac rwy'n fodlon ar y camau gweithredu a gymerwyd gan Awdurdod y Parc, a'r rhai y mae'n parhau i'w cymryd, i fynd i'r afael â'r pwysau a wynebir ganddo.

Cyhoeddais dystysgrif yn cadarnhau bod yr archwiliad o'r cyfrifon wedi'i gwblhau ar 29 Medi 2014

Bydd y ffi archwilio ariannol ar gyfer 2013-14 yn unol â'r ffi y cytunwyd arni a nodwyd yn fy Amlinelliad o'r Archwiliad Blynyddol. Mae rhagor o wybodaeth yn cael ei pharatoi am y ffi archwilio, fel y trafodwyd o'r blaen, a gaiff ei rhannu a'i thrafod â chi ar ddechrau 2015.

Yn gywir

Richard Harries
Arweinydd Ymgysylltu
Dros ac ar ran yr Archwilydd Penodedig

Atodiad 5 – Argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2014-15

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Mai 2014	Craffu Da? Cwestiwn Da!	A1 Egluro rôl aelodau gweithredol ac uwch swyddogion wrth gyfrannu at y broses graffu.
		A2 Sicrhau bod aelodau craffu, ac yn benodol cadeiryddion craffu, yn cael hyfforddiant a chymorth er mwyn sicrhau eu bod yn meddu ar yr holl sgiliau sydd eu hangen i gynnal gwaith craffu effeithiol.
		A3 Datblygu prosesau blaenraglennu craffu ymhellach er mwyn: <ul style="list-style-type: none"> • darparu rhesymeg glir dros ddewis pynciau; • canolbwyntio mwy ar ganlyniadau; • sicrhau y defnyddir y dull craffu mwyaf addas ar gyfer y maes pwnc a'r canlyniad dymunol; a • chysoni rhaglenni craffu â threfniadau rheoli perfformiad, hunanwerthuso a gwella'r cyngor.
		A4 Sicrhau bod gwaith craffu yn defnyddio gwaith archwilio, arolygu a rheoleiddio yn effeithiol a bod ei weithgareddau yn ategu gwaith cyrff adolygu allanol.
		A6 Sicrhau y caiff effaith craffu ei gwerthuso'n briodol ac y gweithredir arni er mwyn gwella effeithiolrwydd y swyddogaeth; gan gynnwys gwneud gwaith dilynol ar gamau gweithredu arfaethedig ac archwilio canlyniadau.
		A7 Cynnal hunanwerthusiadau rheolaidd o drefniadau craffu gan ddefnyddio 'canlyniadau a nodweddion trefniadau trosolwg a chraffu effeithiol i lywodraeth leol' a ddatblygwyd gan Rwydwaith Swyddogion Craffu Cymru.
		A8 Rhoi cynlluniau gweithredu ar gyfer gwella craffu ar waith yn seiliedig ar astudiaeth wella Swyddfa Archwilio Cymru.
		A9 Mabwysiadu 10 Egwyddor Cyfranogaeth Cymru ar gyfer Ymgysylltu â'r Cyhoedd wrth wella'r ffordd y mae'r swyddogaeth graffu yn ymgysylltu â'r cyhoedd a rhanddeiliaid.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Gorffennaf 2014	Pobl ifanc nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant - Canfyddiadau adolygiad o gynghorau yng Nghymru	A1 Ynghyd â phartneriaid, mapio ac adolygu'r gwariant ar wasanaethau NEET er mwyn deall yn well pa adnoddau sydd eu hangen i gyflawni'r Fframwaith.
		A2 Egluro eu dull strategol o ostwng cyfran y bobl ifanc 19-24 oed sy'n NEET yn ogystal â'u dull ar gyfer pobl ifanc 16-18 oed.
		A3 Canolbwyntio ar bobl ifanc sy'n wynebu rhwystrau sylweddol neu luosog i ymgysylltu ag addysg, cyflogaeth neu hyfforddiant yn hytrach na'r rhai sy'n fwy tebygol o ailymgysylltu heb lawer o gymorth ychwanegol.
		A4 Datblygu eu hamcanion a'u targedau ar gyfer lleihau nifer y bobl ifanc sy'n NEET fel bod modd eu dwyn i gyfrif ac fel bod eu gwaith yn gyson â thargedau ac amcanion Llywodraeth Cymru.
		A5 Sicrhau bod aelodau etholedig a phartneriaid yn deall yn llwyr fod gan gynghorau gyfrifoldeb clir i arwain a chydgyssylltu gwasanaethau ieuencid i bobl ifanc 16-24 oed.
		A6 Gwella prosesau i werthuso effeithiolrwydd a gwerth am arian cymharol y gwasanaethau a'r ymyriadau yn eu hardal y bwriedir iddynt helpu i ostwng cyfran y bobl ifanc sy'n NEET.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Hydref 2014	<p>Cyflawni â llai - yr effaith ar wasanaethau iechyd yr amgylchedd a dinasyddion</p>	<p>A1 Diwygio'r safonau arfer gorau er mwyn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • cysoni gwaith ym maes iechyd yr amgylchedd â blaenoriaethau strategol cenedlaethol; • nodi cyfraniad ehangach iechyd yr amgylchedd at gyflawni blaenoriaethau strategol Llywodraeth Cymru; a • nodi buddiannau ac effaith gwasanaethau iechyd yr amgylchedd o ran diogelu dinasyddion. <p>A2 Rhoi'r sgiliau a'r cymorth sydd eu hangen ar gadeiryddion ac aelodau pwyllgorau craffu i graffu ar berfformiad gwasanaethau, cynlluniau arbed ac effaith gostyngiadau cyllidebol a'u herio'n effeithiol.</p> <p>A3 Ymgysylltu'n well â thrigolion lleol ynghylch cynlluniau i dorri cyllidebau a newid gwasanaethau drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymgynghori â thrigolion ar newidiadau arfaethedig mewn gwasanaethau a defnyddio'r canfyddiadau i lywio penderfyniadau; • amlinellu pa wasanaethau a gaiff eu torri a sut y bydd y toriadau hyn yn effeithio ar drigolion; a • nodi cynlluniau i gynyddu taliadau neu newid safonau gwasanaeth. <p>A4 Gwella effeithlonrwydd a gwerth am arian drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nodi dyletswyddau statudol ac anstatudol gwasanaethau iechyd yr amgylchedd cynghorau. • Cytuno ar flaenoriaethau iechyd yr amgylchedd ar gyfer y dyfodol a rôl cynghorau wrth gyflawni'r rhain. • Pennu 'safon dderbyniol o berfformiad' ar gyfer gwasanaethau iechyd yr amgylchedd (uchaf ac isaf) a rhoi cyhoeddusrwydd iddynt ymhlith dinasyddion. • Gwella effeithlonrwydd a chynnal perfformiad ar y lefel y cytunwyd arni drwy wneud y canlynol: <ul style="list-style-type: none"> – cydweithio a/neu integreiddio ag eraill er mwyn lleihau costau a/neu wella ansawdd; – gosod gwasanaethau ar gontractau allanol lle y gellir eu darparu mewn ffordd fwy cost-effeithiol yn unol â'r safonau y cytunwyd arnynt; – cyflwyno a/neu gynyddu taliadau a chanolbwyntio ar weithgarwch sy'n cynhyrchu incwm; – defnyddio grantiau mewn ffordd strategol er mwyn sicrhau'r effaith a'r elw mwyaf; a – lleihau gweithgareddau er mwyn canolbwyntio ar flaenoriaethau statudol a strategol craidd.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Hydref 2014	Cyflawni â llai - yr effaith ar wasanaethau iechyd yr amgylchedd a dinasyddion	<p>A5 Gwella gwaith cynllunio strategol drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nodi, casglu a dadansoddi data ariannol, data ar berfformiad a data ar alw/angen mewn perthynas â gwasanaethau iechyd yr amgylchedd; • dadansoddi data a gasglwyd er mwyn llywio a deall y gydberthynas rhwng 'cost: budd: effaith' a defnyddio'r wybodaeth hon i ategu penderfyniadau ar ddyfodol gwasanaethau iechyd yr amgylchedd cyngor; a • chytuno sut y gellir defnyddio gwybodaeth ddigidol i gynllunio a datblygu gwasanaethau iechyd yr amgylchedd yn y dyfodol.
Ionawr 2015	Rheoli Effaith Diwygiadau Lles ar Denantiaid Tai Cymdeithasol yng Nghymru	<p>A1 Gwella prosesau cynllunio strategol a chydgyssylltu gweithgarwch yn well er mwyn mynd i'r afael ag effaith y diwygiadau lles ar denantiaid tai cymdeithasol drwy sicrhau bod cynlluniau gweithredu cynhwysfawr ar waith sy'n ymdrin â gwaith holl adrannau perthnasol cynghorau, cymdeithasau tai a gwaith rhanddeiliaid allanol.</p>
		<p>A2 Gwella trefniadau llywodraethu ac atebolrwydd am ddiwygiadau lles drwy wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • penodi aelodau a swyddogion arweiniol i gymryd cyfrifoldeb am ddarparu arweiniad strategol mewn perthynas â'r diwygiadau lles a bod yn atebol am berfformiad; a • sicrhau bod aelodau yn cael hyfforddiant digonol a briffiau rheolaidd ar y diwygiadau lles er mwyn gallu herio perfformiad a phenderfyniadau a chraffu arnynt.
		<p>A3 Sicrhau bod perfformiad o ran y diwygiadau lles yn cael ei reoli'n effeithiol drwy wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pennu mesurau priodol i alluogi aelodau, swyddogion a'r cyhoedd i lunio barn ar gynnydd wrth gyflawni camau gweithredu; • sicrhau bod gwybodaeth am berfformiad yn ymdrin â gwaith yr holl asiantaethau perthnasol ac yn enwedig y cymdeithasau tai; a • phennu mesurau i lunio barn ar effaith ehangach y diwygiadau lles.
		<p>A4 Atgyfnerthu'r ffordd y caiff risgiau o ran y diwygiadau lles eu rheoli drwy greu un dull corfforaethol o weithredu sy'n cydgysylltu gweithgarwch ar draws y cyngor a gwaith gan eraill er mwyn rhoi digon o sicrwydd bod yr holl gamau angenrheidiol a phriodol i liniaru risg yn cael eu cymryd.</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Ionawr 2015	<p>Rheoli Effaith Diwygiadau Lles ar Denantiaid Tai Cymdeithasol yng Nghymru</p>	<p>A5 Ymgysylltu'n well â thenantiaid sydd wedi colli'r cymhorthdal ystafell sbâr drwy wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • darparu cyngor a gwybodaeth reolaidd am yr opsiynau sydd ar gael iddynt ymdrin ag effaith ariannol y newid yn eu hamgylchiadau; • hyrwyddo llinell gymorth 'Mae budd-daliadau yn newid'; a • chynorthwyo'r tenantiaid hynny sydd wedi colli'r cymhorthdal ystafell sbâr yn benodol i gymryd rhan mewn cynlluniau cyflogaeth rhanbarthol/cenedlaethol. <p>A7 Gwella'r ffordd y caiff Taliadau Tai yn ôl Disgresiwn eu rheoli a'u defnyddio a gwella mynediad iddynt drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • sefydlu polisi neu ganllaw clir i'r cyhoedd, sydd ar gael ar ffurf copi caled ac ar-lein, sy'n nodi polisi a threfniadau'r cyngor ar gyfer gweinyddu Taliadau Tai yn ôl Disgresiwn; • diffinio'n glir y costau tai cymwys ac anghymwys a gaiff eu cwmpasu gan Daliadau Tai yn ôl Disgresiwn mewn ffurflenni cais, dogfennau polisi a thafleini canllaw i ymgeiswyr; • nodi'n glir y cyfnodau hwyaf/byrraf posibl y caiff y taliadau hyn eu talu; • pennu a chyhoeddi'r amserlen y bydd yn rhaid i'r cyngor ei dilyn wrth benderfynu ar geisiadau am Daliadau Tai yn ôl Disgresiwn; • cynnwys gwybodaeth mewn deunyddiau cyhoeddus ar bolisi'r cyngor ar yr hawl i adolygu neu apelio yn erbyn penderfyniad a'r amserlenni a'r broses y dylid eu dilyn wrth benderfynu ar y rhain; a • diffinio'n glir y grwpiau â blaenoriaeth ar gyfer Taliadau Tai yn ôl Disgresiwn mewn deunyddiau cyhoeddus er mwyn sicrhau y gall y rheini sy'n ceisio cymorth, a'r asiantaethau sy'n eu cynorthwyo, asesu p'un a yw'r taliadau hyn yn opsiwn ymarferol i ddiwallu eu hanghenion ariannol a'u hanghenion o ran tai.

Wales Audit Office

24 Cathedral Road

Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru